

nyítja és összehangolja. Önök itt, a kangali harmadik lépcsőn, milyen cégekkel működnek együtt?

A sikeres külkereskedéshez hozzátartozik, hogy külföldi piacokon kell megjelenünk, és korszerű modern technológiát kell tudnunk eladni. A magyar ipar pedig nincs, illetve nem volt felkészülve arra, hogy a tervezéstől kezdve valamennyi munkafolyamatot vállaljuk, végigcsináljuk. A Transelektro már harminc évvel ezelőtt kötött nyugatnémet vállalatokkal együttműködési szerződést, licenciaszerződést, amely alapján kazánokat gyártott. Úgy sikerült külföldi piacokat szereznie. A Transelektronak, illetve a Magyar Hajó- és Darugyárnak a német EVT-vel van hagyományos kapcsolata, ez az egyik dolog, a másik pedig, hogy a Transelektro a Siemens-szel már 30-40 évvel ezelőtt is együttműködött, és azt lehet mondani, több nagy nyugat-európai és más vállalattal is hasonló jó kapcsolata alakult ki; megemlítem a Koch céget, valamint a Mitsubishit. A japán cég az erőműépítésben és az energiatermelő gépek gyártásában legalább olyan jó és híres, mint a gépkocsigyártásban. Ezzel egyidőben a Transelektro a török vállalatokkal is megfelelő kapcsolatokat épített ki. Törökországba külföldi vállalat nem tud betörni egyedül, helyi vállalatokat is be kell vonnia, mert a szerződés csak azzal a feltétellel köthető meg, ha török munkaerőt foglalkoztat. Tehát azt mondhatjuk, hogy nem csak nyugat-európai cégekkel, hanem török cégekkel is jó együttműködést építettünk ki. Ezek a török cégek nem akármilyen cégek, mindkét, a Kangal 3-nál partnerünké vált cég magyarországi viszonylatban is igen komoly cégeknek mondhatók. Például a SİMKO, amely az elektromos szerelési munkákat végzi, a SIEMENS leányvállalata. A GAMA Vállalat, amely az építési-szerelési munkákért felelős, hatalmas cég, nemcsak ezt az erőművet, hanem Törökországban ezzel párhuzamosan három másikat is épít, és Oroszországban, Tadzsikisztánban, valamint a Távol-Keleten is jelentős üzleteket kötött. A Transelektronak tehát itt, Kangalban ilyen partnerei vannak.

Milyen képzettségű munkaerőt foglalkoztatnak?

A Transelektro szerelést irányító mérnököket, technikusokat delegál, míg a helyi török vállalatok segédmunkásokat, betanított munkásokat, szakképzett munkatársakat, csoportvezetőket, művezetőket és mérnököket.

Törökországban egyes becslések szerint évi 10-15 százalékkal — de vannak szakértők akik nagyobb mértéket is mondanak — megnőtt az energiafogyasztás és ugyanakkor újabb energiatermelő erőművek nem épültek. Ön hogyan ítéli meg: jelentős szerepe lesz-e a hiányok pótlásában az itt épülő harmadik lépcsőnek, vagy nem jók ezek az információk?

Ezek az információk ülnek, nagyon jók. Ahogyan korábban említettem, a török kormány rendkívül feszített és óriási tempót diktáló energiaberuházásokat tervez. Kénytelen ezt tenni, mert egyes időszakokban máris energiakorlátozások vannak Törökország egyes részein. Az új energetikai létesítmények építésével a török kormány különböző okok miatt elmaradt. Ennek taglalásába nem érdemes belemenni, nyilván vannak politikai, iparpolitikai okai, de gazdasági gondok is jelentkeztek. Felismerte a török kormány, hogy nem lehet más megoldás, mint új erőművek létesítése, de nemcsak hagyományos erőműveket épített, hanem tendert írt ki atomerőművek létesítésére is. A tender értékelése éppen folyamatban van. Tehát a török villamos energia iparág rendkívül tempósan fejlődik. Merjük remélni, hogy ebben a Transelektro is részt tud vállalni, ha nem is döntő, de jelentős szerepet, mivel a török piacon nemcsak a Transelektro és partnerei vannak jelen, hanem nagy amerikai, nyugat-európai

(francia, német) cégek is. Mindenki jelen van a török piacon és jelen szeretne maradni, mert jelenleg egyedül itt van lehetőség a világban nagyobb létesítmények, nagyobb erőművek sorozatban történő építésére.

Van-e stratégiai elképzelése a Transelektronak arra vonatkozóan, hogy a harmadik lépcső megépítése után hogyan vegyen részt az épülő török ipar energiaellátásában? A harmadik lépcső elkészülte után tud-e újítani a cég?

A Transelektro nem csak a mára, de a holnapra is tekint. Eltökélt szándéka a cégnek, hogy a Törökországban meglévő piacot folyamatosra teszi. Kangalban, a harmadik lépcsőhöz hasonlóan, lehetőség van még egy negyedik blokk építésére is. A török iparpolitikai elképzelésekbe ez beleillik, azonban a meglévő széntér, a szénmező nem elég a negyedik blokk kiszolgálásához. Új bányát kellene nyitni, ezek viszont magánkézben vannak, ez bizonytalanságot, késedelmet okoz. Jó lett volna elkezdni a hármas blokkal párhuzamosan vagy egy éves eltolódással a négyes blokk építését is. Hogy erre nem került sor, ebben a belpolitikai váltások is közrejátszottak. Továbbá az is, hogy kicsit lassan megy ennek a magánkézben lévő szénmezőnek a feltárása, illetve az ezzel összefüggő kormánysszintű kérdések rendezése. A magánkézben lévő bányát a kincstárnak előbb meg kell vennie, és csak ezt követően válhat a bánya az állami tulajdon részévé. Említettem a hatalmas fejlesztési programot, azonban erre Törökországban nincs elég tőke. Néhány erőművet ugyan saját finanszírozásban épít a török állam, de több olyan nagy teljesítményű erőmű van, amelyeket részben building operation (BO), részben building operation and transfer (BOT) szervezésben kívánnak megvalósítani. A BOT azt jelenti, hogy pályázatot írnak ki, és az a konzorcium, amelyik megnyeri a pályázatot, saját finanszírozásban felépíti az erőművet, üzemelteti azt, és a megtermelt elektromos áramot eladja. Majd egy, előre megállapított idő után — 20 év, vagy amit az egyedi szerződésekben rögzítenek — az erőművet átadja a török államnak. A BO szerint viszont — ez a legújabb irányzat — a beruházó megépíti, üzemelteti az erőművet, de nem adja át. A török államnak csak a lehetőséget, pl. a területet kell biztosítania az építkezéshez, nem kell milliókat beruháznia. A beruházás természetesen ilyen körülmények között is profitot termel az építőnek.

A jövőtől térjünk vissza a jelenhez. Milyen készütségi fokon van a harmadik lépcső és mikorra készül el véglegesen? Ön szerint vannak-e, várható-e olyan helyzetek, amelyek a végső átadás határidejét veszélyeztetik, veszélyeztethetnék? Van-e jelenleg olyan különleges gond, amellyel meg kell küzdenie a szakembereknek?

Egy nagy létesítmény életében nagyon sok kritikus pont van. Az ütemtervekből is kiderül, hogy vannak bizonyos kritikus pontok, amelyeket ha nem sikerül időben, az előre meghatározott ütemezés szerint teljesíteni, akkor bizony komoly problémák adódhatnak a véghatáridő tartásánál. Pillanatnyilag a szerződés érvényességét követő tizenhatodik hónapban tartunk és negyvennyolc hónapon belül kulcsra készen át kell adni a létesítményt a török partnernek. A tizenhat hónap eddig eltelt eseményeit és természetesen az ütemtervet figyelve azt lehet mondani, hogy vannak olyan területek ahol lényegesen előbbre tartunk mint az ütemterv, de van egy-két olyan terület is sajnos, ahol késéseink vannak.

Mi okozza a késedelmet?

(Folytatás a 8. oldalon!)

Ezeknek a késéseknek különböző okai vannak, elsősorban szervezési okai, nehézségek bizonyos külföldi partnerekkel. De úgy ítéljük meg, és ez nem csak az én véleményem, hogy a vállalt határidő teljesítésének nem lesz akadálya. Megfelelő szervezéssel az egyes területeken jelentkezett néhány hetes késés behozható. Természetesen a Transelektronak mint konzorciumi vezetőnek, felelőssége, hogy a vállalt határidőre a kétezredik év közepére ez az erőmű — a szerződésben vállalt minőségben — átadásra kerüljön. Ehhez nagyon komplikált és mindennapos szervező feladat tartozik. Megemlítem például, hogy havonta konzorciumi értekezletet tartunk, amelyeken egyeztetjük a felmerült problémákat, és természetesen időnként konszenzusra kell jutni bizonyos vitás kérdésekben. A helyszínen is szervezünk értekezleteket. A napi problémákat itt tárgyaljuk és oldjuk meg. Azt gondolom, hogy a Transelektro tapasztalata, az együttműködő partnerek tudása garancia arra, hogy ezt a létesítményt a vállalt határidőre, tehát 2000 közepére átadjuk, abban a minőségben, amilyenben szeretnénk és természetesen úgy, ahogyan a török partner is szeretné.

Köszönöm a beszélgetést. Munkájukhoz — a Magyar-Török Baráti Társaság nevében is — sok sikert kívánunk.

„Mr. Éva”, alias Mátyási Éva Mária

Ön Ankarában a KANGAL 3 építésére összeállt nemzetközi konzorcium irodavezetője. Megismerhetnének életútját?

A középiskolát a Kaffka Margit Gimnáziumban végeztem, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen kezdtem el tanulmányaimat, ahol hőerőgépezés szakon diplomáztam. Az Április 4. Gépgyárral kötöttem tanulmányi szerződést, így köteleztem magam, hogy az egyetem elvégzése után hat évig ott fogok dolgozni. Tulajdonképpen az érdeklődés már az Április 4. Gépgyárban kifejlődött bennem, édesapámtól is örököltam a műszaki kérdések iránti vonzódást.

Beszélné édesapjáról?

Édesapám technikus volt, az egyetemre sajnos akkoriban — az ismert okok miatt — nem volt lehetősége bekerülni. Nagyon jó gyakorlati érzékű ember volt. Dolgozott a Villamos Erőmű Tervező és Szerelő Vállalatnál, és az MTV-nél. De visszatérve rám: tehát az Április 4. Gépgyárban kezdtem el dolgozni, először, mint részletszerkesztő. A gyárban a kazángyártás ekkor már megszűnt, lényegében vízlágyító berendezések gyártásával foglalkoztunk. A cég tápházi edényeket gyártott és lényegében az ország területén minden erőmű építésében részt vett. Ennek következtében mint ifjú mérnök, én is sok hazai erőmű építkezéssel kapcsolatba kerültem. A pécsi hőerőmű volt az első komolyabb munkám. Utána — amikor az Április 4. Gépgyárat összevonták a Kiskunfélegyházi Gépgyárral — kb. két éves időtartamra átkerültem oda. Ekkor atomerőmű vízkezeléshez szükséges berendezésekre készítettünk ajánlatokat a Szovjetunió számára; az oroszokkal nagyon szoros kapcsolatunk volt. A Kiskunfélegyházi Gépgyár orosz tervek alapján saválló acélból atomerőmű vízkezelő berendezéseket készített, de pályáztunk más helyekre is. A Transelektro a 80-as évek elején bevonta az Április 4. Gépgyárat a kangali 1-es, majd a 2-es blokk építésébe. Mivel a beruházás nagyon fontos volt az Április 4. Gépgyár életében, létrehozta egy külön szervezeti egységet a menedzselésre. Ekkor én ebbe a külön kiemelt csapatba kerültem. Így tehát a kangali projektet már nagyon régóta ismerem.

A számárlétrán haladtam felfelé. 1985-ben kikerültem ide Ankarába, csőtartók tervezési munkáját végeztem a török Kut-

lutas cégnél, amely később a szerelő vállalata lett az 1-es és a 2-es törökországi blokkoknak. Utána egy évig otthon dolgoztam, majd családommal együtt ismét Törökországba kerültem, Kangalba. A családom kétharmadával, mert a fiam nem volt hajlandó velünk jönni.

Miért nem volt hajlandó, hány éves volt?

Ekkor 15-16 éves volt, és a korábbi ankarai tartózkodás alatt nem érezte magát olyan jól, és keletebbre már nem volt hajlandó utazni. Kangalban előbb a mérnökszolgálatot vezettem, aztán vezetőváltás eredményeként én lettem a kirendeltségnek a vezetője. Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy nagyon jól felkészült voltam, mert korábban a tervezéssel éveken át foglalkoztam.

A Röck-höz tartozott (az Április 4. Gépgyár ekkor már Röckké változott) a komplett vízkezelő berendezés az előlágítóval, az olajellátás, a hűtőtorony és a nyersvízklórozó berendezés, a kazánházi gépház és egyéb berendezések gyártása és felszerelése, majd az üzembehelyezés 1991-ben, amikor is a vízkezelőt átadtuk. Az 1-es blokk átadásáig voltam ott, de aztán családi gondok miatt három és fél év után hazajöttem, így a 2-es blokkot már nem tudtam befejezni. Otthon a Budafoki úti tervező iroda élére kerültem, ott dolgoztam kb. két évet, majd egy német céghez, a VSM-hez mentem beruházási vezetőnek. A hannoveri székhellyel működő német cég megvásárolta a budafoki úti gyárat, beruházott, fejlesztett, tulajdonképpen az új gépsorok telepítésére kértek fel. Amikor ez befejeződött, az értékesítési osztály élére kerültem, és amikor a Kangal 3-as blokk hosszas vajdás után végre olyan stádiumba jutott, hogy indulhatott a munka, ekkor a Transelektróhoz kerültem, mint Törökországot ismerő és helyszíni gyakorlattal rendelkező szakember. Egy évig voltam létesítményi főmérnök-helyettes.

Egy hölgy ilyen magas és nehéz beosztásban?

Ez itt Törökországban kevésbé feltűnő. Nem régen fejeződött be a Dunaenergia részvételével egy tárgyalás, ahol az öt résztvevő partner képviselőjéből négy nő volt. A Dunaenergiánál nagyon meg voltak döbbenve ezen. Itt Törökországban a tanult nőket megbecsülik, akár honfitársaikról, akár külföldiekről van szó. Első gondolatom mintegy tíz évvel ezelőtt az volt, hogy mint nő, fogok-e érvényesülni itt Törökországban. Barátaim is azt kérdezték: komolyan gondolod Te azt, hogy egy muzulmán országban fogod valamire vinni?

A török partnerek mindig elfogadták, a legkeményebb üzleti tárgyalásokon is?

El. Sőt Kangalban az 1-es és a 2-es blokk építése során is, ahol már egy kicsit keményebb a terep és fizikai munkásokkal kellett zöldágra vergődnöm, vagy instrukciót adni. Soha nem volt gondom.

Pedig egy törékeny megjelenésű hölgy.

Nem tudom, hogy milyen a megjelenésem, de engem a törökök Kangalban eleinte úgy szólítottak tréfásan, hogy Mr. Éva. Határozottan állíthatom: nem volt gondom abból, hogy nő vagyok, meglepően nem. Mint említettem: német cégnél is dolgoztam, a német partnerekkel keményebben tudtam elfogadtatni magam, mint itt a törökökkel. Amikor Kangalban megindult a 3-as blokk programja, ezt az ankarai irodát Donka László kollégám indította be 1996 júliusától, a szerződés ugyanis akkor lépett érvénybe, és elkezdett ketyegni visszafelé a 48 hónap. Donka László egy évig dolgozott itt, és amikor a kangali helyszínen beindultak a komolyabb építési munkák, ő Kangalba, én pedig ide kerültem. Ezt az irodavezetői munkát folya-

matosan ez év július 1-je óta végzem. Az iroda azzal a céllal jött létre, hogy a konzorcium munkáját vezesse. A Kanggal 3 megvalósításában résztvevő vállalatok: a Mitsubishi, a Siemens, a SÍMKO, a Koch, a Transelektro és a GAMA. A Transelektro, mint konzorciumvezetőnek a szerződés szerint Ankarában képviselői irodát kellett létrehoznia, amely a konzorcium tagjait képviseli a beruházóval szemben. Ez valójában azt jelenti, hogy a konzorcium tagjai közvetlenül küldhetnek egymásnak tervdokumentációt, de nem folytathatnak külön tárgyalást a beruházóval. Ha tárgyalásokra kerül sor, ezen a Transelektro képviselőjének mindig részt kell vennie mint vezetőnek. Ez a munkánk egyik fele. A másik fele pedig az, hogy a Transelektro nemcsak konzorciumvezető, hanem az egyik legnagyobb szállító is. A magyar eredetű berendezések szállítványozásával kapcsolatos munkákat is menedzselni kell. A dokumentációk ide érkeznek be, s a konzorcium tagjainak ezeket szét kell osztani. Itt az irodában van kialakítva a rajztár. A rajzokat meg kell küldeni a beruházó részére és a kancellari helyszínre is.

A budapestiekkel napi kapcsolatban vagyok telefonon, a kancellari saját csapattal szintén napi kapcsolatunk van. Japánnal — a Mitsubishivel, a Siemens-szel, mindegyik partnerrel, közvetlen kapcsolatunk elég nagy a telefonszámlánk.

Hivatalos nyelvük az angol?

Igen. Szerencsém van, mert a TEAŞ-sal is angol levelezést folytatok. A helyszínen a jegyzőkönyvek török és angol nyelven készülnek. A konzorcium a működés megkezdése óta kb. hat hetente tart értekezleteket, ez két fázisból áll: előbb a konzorcium tagjai telefaxon vagy telefonon próbálják az egymás közötti vitás kérdéseket rendezni, vagy összejönnek és munkakapcsolat keretében próbálnak megoldást találni. Ez után pedig a TEAŞ és a konzorcium közötti értekezlet következik. Ezidáig a konzorciumi értekezletek előbb Budapesten folytak, majd Ankarában is volt hat vagy hét, a legutóbbi azonban Japánban volt, a következő pedig vagy Ankarában, vagy Budapesten lesz majd. Az ankarai konzorciumi értekezletek megszervezése szintén az ankarai iroda dolga. Rajtuk kívül eddig a Mitsubishi japán cég létesített irodát Ankarában, a szerződés szerint előbb vagy utóbb mindegyik félnek létre kell hoznia itt irodát.

Korábban a visszaszámlálást említette, általában erről nagyon komoly dolgok megvalósítása esetén szoktak beszélni. Tehát elindult a visszaszámlálás, a tervek az előzetes elképzelések szerint haladnak? Nincs lemaradás, vagy előrehaladás, most éppen hol tartanak, az ütemterv szerint haladnak? Vannak-e gondok?

Ha az ütemtervhez viszonyítjuk, akkor kategorikusan nem lehet kijelenteni sem azt, hogy előre tartanánk, sem azt, hogy lemaradás lenne, de azt sem, hogy éppen ott tartunk, ahol az ütemterv szerint kellene. Árnyaltabban fogalmazva: vannak olyan területek, ahol előbbre tartunk, vannak olyan területek, ilyen például az elektromos adatszolgáltatás a Siemens-nek, ez eddig az összes partner részéről bizonyos késedelmet szenvedett. Tizenhat hónapja, hogy eldőrdült a startpisztoly, most úgy látszik, hogy a betervezett negyvennyolc hónap alatti megvalósítás és üzembe helyezés tartható. Ebben a fázisban nincs olyan jelentős mértékű késedelem, ami miatt veszélyeztetve látnánk az átadás dátumát.

Köszönöm, hogy bokros teendői mellett időt szakított ránk, munkájához sok sikert kívánunk.

F. Tóth Tibor

IZMIR

A Dokuz Eylül Üniversitesi meghívására Batári Ferenc művészettörténész Izmirben, 1997. szeptember 22—28. között — az egyetem tanszéke számára — török szőnyegművészetet tárgyaló egyhetes szemináriumot tartott. A szemináriumon az ankarai Atatürk Kulturális Centrum és a helyi sajtó is képviseltette magát. Ez alkalommal nevezett az izmiri Archeológiai és Néprajzi Múzeum aulájában „The Budapest Museum of Applied Arts — Formation of Carpet Collections, Research Work, Exhibitions” címmel előadást tartott. A szeminárium előkészítésében aktív szerepet vállalt Erdal Keresztesi tiszteletbeli konzulunk is.

ANKARA

Ankarában 1997. november 4—7. között Süleyman Demirel köztársasági elnök védnökségével az Atatürk Akadémia (Atatürk Yükek Kurumu) és az Atatürk Kulturális Centrum (Atatürk Kültür Merkezi) szervezésében rendezték meg a Török kultúra IV. nemzetközi kongresszusát (Dördüncü Uluslararası Türk Kültürü Kongresi). A szervezőbizottság elnöke Prof. dr. Sadık Tural, az Atatürk Kulturális Centrum elnöke volt. A kongresszuson Tasnádi Edit, az Ankarai Egyetem Magyar Tanszékének lektora „Tarih Boyunca Türk Kültüründe Macar Sımarları” címmel, Batári Ferenc, az Iparművészeti Múzeum főosztályvezetője „Classical Turkish Carpets in Hungary” címmel tartott előadást. A mintegy kétszáz résztvevőt számláló kongresszus néhány előadóját, köztük Batári Ferencet M. İstemihan Talay, kulturális miniszter is fogadta.

* * *

Szerkesztőségünk munkatársai hivatalos megbeszélést folytattak Gökçin Yalçın asszonnyal, a török Kulturális Minisztérium Könyvtári Főigazgatóságának vezetőjével. A megbeszélés témája volt — többek között — a Török Füzetek 1997. évi V. évfolyam különszámának előfizetése a török megyei, járási és városi könyvtárak részére, és a jövő évi számok terjesztése, előfizetése. A rendkívül szívélyes és baráti megbeszélés szándéknyilatkozattal fejeződött be, amelynek értelmében a főigazgatóság megrendeli a Süleyman Demirel magyarországi látogatása alkalmából kiadott különszámot, továbbá a Magyar-Török Baráti Társaság — a minisztérium előfizetése alapján — a jövő évben is megküldi a Török Füzeteket háromszáz török könyvtárnak.

Transelektro Tükiye'de

„Török Füzetek” dergisinin çalışanları Kanggal'ı ziyaret ettiler ve orada kurulmakta olan termoelektrik santralının üçüncü blokunu gezdiler. Santrali, Transelektro'nun yönetiminde bir uluslararası konsorsiyum inşa ediyor.

Konsorsiyumun üyeleri, GAMA, Koch, Mitsubishi, Siemens ve SÍMKO. Mülakatlar, hem kilit mevkiindeki iki macarın, Konsorsiyum temsilciliği yöneticisi László Donka ile ofis şefi Éva Mária Mátyási'nin yaşıntısını tanımakta yardımcı olacak, hem de tanınan sürede işlerin çözümü bağlanmasında ağırlık taşıyan güncel mesleki ödevlerin kavranmasına katkıda bulunacak. Okuyucu bundan başka, Transelektro'nun başarı tarihçesini de öğrenebilecek.

KÖPRÜKURAN

"Günümüz insanı geçmişin sorunlarını yaşatmak yerine ortak tarihimizden iki millet arasında bir köprü kursun."

Süleyman Demirel

Türk-Macar İşadamları Kültür ve İnformasyon Derneği Kuruldu!

Sayın Büyükelçiliğimiz tarafından Macaristan'da yaşayan Türk işadamlarına yönelik periyodik sohbet toplantıları, bizzat sayın Büyükelçi İsmet Birsell bey'in yönlendirici ve teşvik edici konuşmaları Macaristan'da yaşayan Türk işadamlarını bir çatı altında birleştirme fikrini geliştirmiş ve bu amaca yönelik çalışmalarda esin kaynağı olmuştur.

Türk işadamlarınca takdirle karşılanan bu toplantılar neticesinde önde gelen işadamlarımız biraraya gelerek çalışmalara başlamışlar ve 25 Kasım 1997 tarihinde 21 kurucu üye ile yapılan yemekli bir toplantıyla "Türk Macar İşadamları Kültür ve İnformasyon Derneği" adı altında bir dernek kurmuşlardır.

Derneğin Ana Tüzüğünde belirtilen 9 maddelik amaçlar kısmında özetle aşağıdakilere yer verilmiştir.

- Macaristan'da faaliyet gösteren Türk işadamlarını ve Türkiye ile ilişkide bulunan Macar işadamlarını bir çatı altında toplamak, dernek çalışmalarına katılımlarını sağlamak, ulusal ve kültürel özelliklerin korunması ve güçlendirilmesi, hak ve çıkarlarının korunması ve temsili.

- Türkiye'nin kültürel ve ulusal geleneklerinin beslenmesi, tanıtılması ve yükseltilmesi, bireysel faaliyetler, gelenekleri koruyucu grup ve toplulukların girişimlerine yardımcı olunması. Türk kütüphanesi oluşturulması ve Türk gelenekleri ile ilgili belgelerin toplanması.

- Meslekî konferanslar, sanatsal gösteriler, dostluk sohbetleri düzenlenmesi, ulusal anma günleri ve bayramlarının kutlanması, basın ve yayın faaliyetleri.

- Anayurt ile ilgili ilişkilerin beslenmesi ve geliştirilmesi.

- Çok yönlü Macar-Türk ticarî ve ticarî olmayan ilişkilerin geliştirilmesinde aktif katılım.

Kurucu üyeler tarafından derneğin yönetim organlarına aşağıdaki firma temsilcileri seçilmiştir:

Başkan: Ertan Aksu - ANAFOR Ltd.

Başkan yardımcısı: Aydın İpekli - İPEKLİ A.Ş.

Başkan yardımcısı: Burhan Dağdelen.

Yönetim kurulu üyesi: Melih Şişmanoğlu - EMEX Transport Ltd.

Yönetim kurulu üyesi: Salih Çardak - PROMPT Megoldás Bt. (Danışmanlık ve Müşavirlik Bürosu)

Kuruluş ile ilgili resmî başvuru yapılmış olup başvurunun onayını müteakip derneğin faaliyetleri ile ilgili duyurular "Török Füzetek" te yapılacaktır.

Dernek hakkında bilgi almak isteyenler aşağıdaki telefon numaralarından başvurabilirler:

Tel./fax: 36 1 165 02-73; E-mail: alkim@mail.matav.hu.

HÍDVERŐ

"A ma embere ne a múlt sérelmeit idézze, hanem építsen hídra a két nemzet között a közös történelemből."

Süleyman Demirel

Megalakult a Török-Magyar Üzletemberek Kulturális és Információs Egyesülete

A magyarországon élő török üzletemberek részére a török nagykövetség rendszeresen szervezett összejöveteleket, ahol İsmet Birsell nagykövet útmutató és bátorító beszédei megérlelték a Magyarországon élő török üzletemberek egységbe tömörítésének gondolatát és ihletet adtak ahhoz, hogy e cél érdekében munkálkodjanak.

A megbeszélések eredményeképpen, amelyen a török üzletemberek igen nagyra értékelték, 1997. november 25-én, a 21 alapító tag részvételével megrendezett munkaebéden a résztvevők „Török-Magyar Üzletemberek Információs és Kulturális Egyesülete” elnevezéssel egyesületet alapítottak.

Az egyesület működési szabályzatában megfogalmazott célok közül különösen az alábbiakat emeljük ki:

— A Magyarországon tevékenykedő török üzletemberek és a Törökországgal kapcsolatban álló magyar üzletemberek egységbe tömörítése, mozgósítása és bevonása a közösség, illetve az egyesület munkájába; nemzeti és kulturális identitásuk megőrzése és megerősítése; jogaik és érdekeik védelme és képviselése.

— A török kulturális és nemzeti hagyományok ápolása, ismertetése és népszerűsítése, öntevékeny, hagyományörző csoportok és egyesületek működésének elősegítése. Török könyvtár létrehozása és a török hagyományokkal kapcsolatos dokumentációk gyűjtése.

— Szakmai előadások, irodalmi műsorok, baráti találkozók szervezése; nemzeti ünnepek és évfordulók megünneplése; kiadványok megjelentetése.

— Az anyaországához fűződő kapcsolatok ápolása és fejlesztése.

— Aktív részvétel a sokoldalú magyar-török üzleti és nem üzleti kapcsolatok fejlesztésében.

Az alapítók az egyesület vezetőségébe az alábbi cégek képviselőit választották:

Elnök: Ertan Aksu, ANAFOR Ltd.

Alelnökök: Aydın İpekli, İPEKLİ A.Ş.
Burhan Dağdelen

Vezetőségi tagok: Melih Şişmanoğlu EMEX Transport Ltd.,
Salih Çardak, PROMT Megoldás Bt.

Az alapítással kapcsolatos hivatalos bejelentés megtörtént, a bejelentés elfogadását követően az egyesület működésének eredményeiről a „Török Füzetek” is tájékoztatót ad majd.

Az egyesülettel kapcsolatban az alábbi telefonszámon kapható bővebb információ: Tel./fax: 36 1 165 02-73

E-mail: alkim@mail.matav.hu.

Negyedszázados a világörökség intézménye

Az elkövetkező évben cikksorozatot indítunk, amelyben a vonatkozó irodalom és a Magyar Ösztöndíj Bizottság anyagi támogatásával szerzett élmények alapján bemutatjuk Törökország azon helyszíneit és műemlékeit, amelyek a világörökség részét képezik. Előtte azonban néhány szót kell szólnunk magáról a világörökségre vonatkozó nemzetközi megállapodásról.

A világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló megállapodást az UNESCO közgyűlése huszonöt évvel ezelőtt, 1972. november 16-án fogadta el Stokholmban. A megállapodás kimondta, hogy össze kell állítani az emberiség legfontosabb kulturális értékeit és a természet legkülönösebb geológiai és biológiai formációit tartalmazó világörökség listát. A megállapodás definiálja azt is, hogy milyen feltételeket kell, illetve lehet figyelembe venni ahhoz, hogy egy kulturális vagy természeti helyszín felvételt nyerjen a listára. Felszólítja továbbá a tagországokat, hogy területükön nevezék meg az ilyen helyszíneket. Végül együttműködésre buzdítja a nemzeteket, hogy hatékonyan járuljanak hozzá ezen fontos értékek védelméhez. 1997 augusztusáig száznegyvenkilenc állam írta alá ezt a nemzetközi megállapodást.

Ennek eredetisége abban áll, hogy összekapcsolja a természeti értékek és a kulturális létesítmények megőrzését, vitatva ezáltal azt a felfogást, amely szerint a természet és a kultúra szemben áll egymással. A megállapodás szerint a természet és kultúra kiegészítik egymást, és elválaszthatatlanok: a különböző népek kulturális identitása abban a természeti környezetben kapcsolódik ki, amelyben élnek. Az emberiség teremtő munkáját gyakran természeti környezetük szépsége inspirálta.

Tekintsük át röviden mik voltak e megállapodás előzményei:

Már az első világháború után felmerült a gondolat, hogy nemzetközi mozgalmat hozzanak létre bizonyos értékek megővására. A cselekvés órája 1959-ben érkezett el, amikor az Asszuáni gát megépítése miatt az Abu Simbel és Philae templomot kellett megmenteni attól, hogy víz alá kerüljenek. A 80 millió dolláros költség tetemes részét mintegy ötven ország adta össze.

Ezután az UNESCO indítványozta, hogy készítsenek megállapodás-tervezetet a kulturális örökségek védelmére.

A javaslatok alapján az Egyesült Nemzetek 1972 novemberében Stokholmban összehívott konferenciáján a felek egységes szövegben egyeztek meg, amit az UNESCO közgyűlése november 16-án jóváhagyott. A megállapodás végrehajtó szerve egy huszonegy tagú kormányok közötti szervezet, a *Világörökség Bizottság*, amelyet hat-éves időtartamra választanak meg. A Világörökség Bizottság legutóbbi ülésén, az idén novemberben először vettek részt Magyarországi képviselői.

A Világörökség Bizottság dönt arról, hogy a javasolt helyszínek közül melyek kerüljenek rá a világörökség listára. A döntéshozatal három tanácsadó testület segíti elő. Ezek közül kettő nem kormányok közötti szervezet. Ilyen a Műemlékek és Helyszínek Nemzetközi Tanácsa, valamint a Világ Megőrzési Unió. Ezek végzik el a világörökség listára javasolt kulturális és természeti kincsek előzetes értékelését.

A harmadik tanácsadó testület a kulturális értékek megővésének és helyreállításának tanulmányozására létrehozott centrum (ICCROM), amely szakértőket küld a bizottsághoz a kulturális helyszínek megővására vonatkozó javaslatokkal. Mindhárom szervezet szorosan együttműködik az UNESCO-val abban, hogy támogassák a tagországokat a világörökség védelmében és hely-

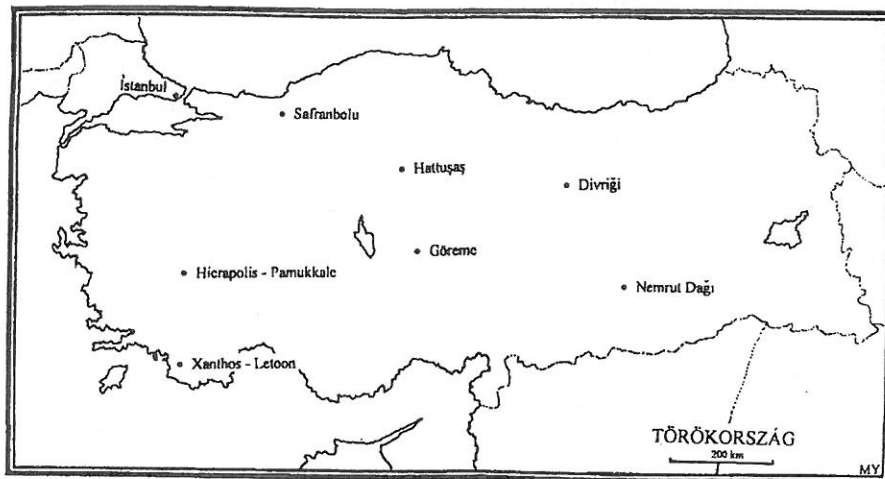
reállításában, amelyet a katonai és civil összetűzések, a tömegturizmus, valamint az ésszerűtlen fejlesztések folyamatosan veszélyeztetnek.

A résztvevő államok ilyen irányú törekvéseinek támogatására — a megállapodás szerint — *Világörökség Alapítványt* is létrehozta, amely a tagországok kötelező és önkéntes adományából, valamint magánadományokból tevődik össze. Az alapítvány évenként körülbelül 3 millió dollár támogatást biztosít a tagországoknak, a felmerült igények szerint. A támogatások elosztása a bizottság feladatkörébe tartozik. Elsőbbséget kapnak azok a leginkább veszélyeztetett helyszínek, amelyeket veszélyben lévő világörökségként tartanak nyilván.

Ezidáig összesen százhat ország ötszázhat helyszíne szerepel a világörökség listán. Ezek közül háromszáznolcvan kulturális helyszín, százhat természeti-, tizenkilenc pedig úgynevezett vegyes helyszín.

Törökországban nyolc világörökséget képező helyszín található: Isztambul történelmi városrésze (1985 K), a Göremei Nemzeti Park és Kappadokia sziklavilága (1985 T/K), a Divriğiben lévő dzsámi és kórház (1985 K), Hattuşaş hettita főváros (1986 K), a Nemrut-hegy (1987 K), Xanthos-Letoon romvárosok (1988 K), Hierapolis-Pamukkale (1988 T/K) és végül Safranbolu belvárosa (1994 K). A zárójelbe tett évszám jelzi a felvétel időpontját, a K: kulturális helyszínt, a T: természeti helyszínt jelöl.

A térkép vázlat a világörökség részét képező törökországi helyszíneket mutatja.

Dünya Mirás 25 yíllık

Dünyanın Kültür ve Doğa Mirasının Korunması Anlaşması, 25 yıl önce Stokholm'da UNESCO Genel Kurulunda kabul edilmişti. Anlaşma uyarınca, insanlığın en önemli kültür ve doğa değerlerini içeren bir liste, Dünya Mirası Listesi hazırlandı. Bu uluslararası anlaşmayı 1997 ağustosuna kadar 149 devlet imzaladı.

Anlaşmanın yürütme organı, 21 üyeden oluşan hükümetler arası bir kurul olan Dünya Mirası Komitesi, üye ülkelerin önerdiği yerler arasından hangilerinin Dünya Mirası Listesi'ne alınacağını kararlaştırıyor.

Türkiyede bu Liste'ye girmiş 6 yer var. Bunlar, İstanbul'un tarihi bölgesi, Göreme Millî Parkı ile Kapadokya kayalıkları, Divriği Ulu Cami ile Dârüşşifası, hitit başkenti Hattuşaş (Boğazkale), Nemrut Dağı, Xanthos (Kinik) ve Letoon (Kumluova) antik kentleri, Hierapolis (Pamukkale) ve Safranbolu kent merkezi.

Bu yerlerin nerede bulundukları haritada gösterilmiştir.

Türk sanat zenginlikleri hakkında bir kitap

Ferenc Batári: Osmanlı-Türk Halıları

(Budapeşte Uygulamalı Sanatlar Müzesi ve Keszthely Helikon Saray Müzesi Yayımı, 1994. Redaktör: László Czoma. 216 sayfa)

Müzeler için esas ödev, sahip oldukları temel eserleri uluslararası araştırmalar dolaşımına katabilmektir. Günümüzdeki bilimsel yaklaşıma göre bunun en uygun biçimi, *catalogue raisonné*, yani meslekî koleksiyon kataloğudur.

Bu yapıtlar, ele alınan eşyaya ilişkin bütün bilgileri, ayrıca yazarının ya da yazarlarının araştırmalarında vardıkları en yeni sonuçları içermektedir. Meslekî kataloglar günlerimizde daha çok geleneksel kitap biçiminde yayınlanıyor, fakat buna kıyasla daha modern olanaklar da var.

Budapeşte Uygulamalı Sanatlar Müzesi bir süre önce yayımını başlattığı meslekî kataloglar dizisinin ilk cildini, uluslararası ün kazanmış, fakat daha önceleri büyük kısmı yayına sunulmamış Osmanlı-Türk halılarına ayırdı. Yapıtın yazarı sanat tarihçisi Ferenc Batári, Uygulamalı Sanatlar Müzesinin daire başkanı ve Londradaki Uluslararası Doğu Halıları Cemiyeti İCOC-nun (International Conference on Oriental Carpets) uluslararası komitesinde daimî üyedir. Yazarın doğu halılarıyla ilgilenmesi, ev içi mimarisi tarihçesine ilişkin araştırmaları dolayısıyla başladı. Zira bunlar Macar evlerinden eksik olmayan eşyalardı. Bu konuda bir dizi sergi düzenledi ve gerek yurtda, gerekse yabancı ülkelerde 50 kadar çalışması yayınlandı. Daha önceleri tanınmayan, Osmanlıların erken dönemlerine (15. yy.) ait bir halı türü olan ve *Crivelli halısı* olarak anılan halının ilk tanıtımını yayınlayan Ferenc Batári oldu. 16.-17. yüzyıllara ait olan, sık rastlanan beyaz *Uşak* halısındaki motiflerin kaynağını ve gelişme sürecini araştırdı. Bir dizi incelemesinde, Macaristanda rastlanan Osmanlı-Türk halı türlerini ve bu çerçevede *Erde* halısı denilen çeşitleri ele aldı.

Kitapta, ilk başta da Macarca baskısında, hem bilimsel istemlere, hem de genel kültür beklentilerine cevap vermek

amacı güdülüyor. Yapıt, Osmanlı-Türk Halıları, Macaristanda Osmanlı-Türk Halıları başlıklı bölümlere ve Katalog kısmını ayrılmış, ayrıca da halıcılık sanatına ilişkin bir küçük sözlükle, kaynakçayla ve resimler ekiyle tamamlanmış.

Kitap, Osmanlı-Türk halıcılık sanatının yaklaşık altı yüz yıllık gelişme yolunu, yazarın kendi araştırmaları temelinde okuyucuya sunuyor. Daha önceki sentezi yalnızca Türk araştırmacıları Şerare Yetkin (1981) ve Oktay Aslanapa (1988) gerçekleştirmişlerdi. Kitabın bu bölümü üç kısma ayrılıyor: I. Osmanlı-Türk halıcılık sanatının başlangıcı - bitimsiz yinelenen örnekler dönemi (hayvan motifli halılar, *Memling*, *Holbein*, *Lorenzo Lotto*, beyaz *Uşak* halıları). II. Yabancı etkiler - eşmerkezli kompozisyonlar (sarayın el işi halıları; şemseli, yıldızlı halılar, *Erde* halıları; 17-18. yüzyıllara ait *Lâdik*, *Gördes*, *Kula* seccadeleri). III. 19. yüzyıl halıcılık sanatı.

Macaristanda Osmanlı-Türk halıları başlıklı kısım, kitabın zevkle okunabilen, arşiv belgelerine dayanarak yazılmış olan kültür tarihi bölümünü oluşturuyor. Yazar, halıların büyük çoğunluğunun bir zamanlar barışçı ticaret yoluyla nasıl Macaristana geldiğini anlatıyor. Kitap, kraliyet saraylarının, şatoların köşklerin, kent-soyluların konutlarının bir zamanki halı zenginliklerini gözden geçiriyor ve taşınır eserlerin korunmasında değişik mezheplerden kiliselerin oynadığı önemli rol üzerinde de duruyor. Okuyucuya Osmanlı hâkimiyetindeki bölgelerin yaşamı hakkında ilginç, röportaj niteliğinde tanıtımlar sunuyor. Bu bölümde, halıların ev içi süsleme işlevinden başka, çeşitli toplum ve aile etkinliklerinde ihtişamı arttırmada oynadığı rol de tanıtılıyor. Gene burada, Macaristanda koleksiyonun ve ilgili bilim dalının nasıl gelişip ilerlediğini de izleyebiliyoruz. Katalog, dar anlamıyla meslek açısından kitabın en esaslı bölümünü oluşturuyor. Çalışmalar tamamlanınca, koleksiyonda toplanan yüz yetmiş halının her bir parçası ele alınarak değerlendirilmiş. Her kayıt biriminde, eşyanın adı, tanımı, boyutları, envanter numarası, yapısal analizi, motifleri, ne durumda olduğu, kökeni ve literatürü belirtilmiş. Kitapta, bütün halıların - önemli bir kısmı tüm sayfalık - renkli fotoğrafları yer alıyor. Ayrıca, Macaristandaki müzelerde rastlanan, Türk halı tasvirleriyle bezenmiş eski tabloların tıpkıbasılarına ve boya olarak en çok kullanılan bitkilerin resimlerine de yer verilmiş.

Yapıtın *Ottoman Turkish Carpets* başlıklı İngilizce baskısının Macarca baskısından tek farkı, tarihsel giriş bölümünün, yabancıların bilgilerine uygun hale getirilmiş olması ve sözlük kısmının bulunmaması.

Uygulamalı Sanatlar Müzesinin XXXV. Uluslararası Şarhiyat Kongresi şerefine düzenlediği Türk Halıları Sergisi münasebetiyle meslekî katalog yine satışa sunuldu.

(Çeviren: Yılmaz Gülen)

Emese Pásztor

A Török Füzetek ezen száma
a Magyar Tudományos Akadémia
Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottságának
támogatásával készült

Török Füzetek'in bu sayısı Macar
Bilimler Akademisi Kitap ve Dergi
Yayın Komitesinin desteğiyle
hazırlanmıştır.

TÖRÖK FÜZETEK

A Magyar-Török Baráti Társaság időszaki lapja
Szerkesztőbizottság:

Dávid Géza, Gál Tímea, Puskás László, Szmlkó Györgyi
és F. Tóth Tibor

Felelős szerkesztő: F. Tóth Tibor

Tervezés, tipográfia: Takács István

Levélcím: Szmlkó Györgyi 1245 Budapest, Pf. 1000.

Fax: 266-30-35. Terjeszti az MTBT.

HU ISSN 1217-6141

9823166 AKAPRINT Kft.